

Gör doktorandtjänsterna mer flexibla!

En viktig flaskhals i forskarutbildningen i nationalekonomi är bristen på studiefinansiering för doktoranderna. Universiteten förfogar över mycket begränsade resurser för studiefinansiering. Samtidigt finns det betydande möjligheter att finansiera avhandlingar i nationalekonomi med externa medel. Extern finansiering av avhandlingsprojekt spelar därför en avgörande roll inom forskarutbildningen i nationalekonomi.

För att vi skall kunna rekrytera de bästa studenterna till forskarutbildningen måste vi kunna erbjuda finansiering från början. Därför bör universitetens egna medel främst användas till att finansiera doktorander under första delen av utbildningen. Sedan bör doktoranderna så fort som möjligt föras över till extern finansiering så att pengarna frigörs för nya doktorander.

Karakteristiskt för extern finansiering är att den ofta är osäker in i det sista. Även i de fall då extern finansiering finns för nästkommande år så kan finansieringen därefter vara osäker. Det nuvarande systemet för tilldelning av utbildningsbidrag är ett mycket smidigt sätt att hantera detta problem. Vid Stockholms universitet rangordnas de sökande till utbildningsbidrag en gång per år. Den som tilldelas utbildningsbidrag och sedan får extern finansiering avsäger sig ut-

bildningsbidraget, eller en del därav, som då kan utnyttjas av någon längre ner på listan.

Under de närmaste åren kommer utbildningsbidragen, enligt direktiv från staten, att omvandlas till doktorandtjänster. Lönen på dessa tjänster varierar från 12 400 till 17 000 kronor beroende på hur långt doktoranden kommit. Enligt en föreskrift från UHÄ är vikariat på doktorandtjänster inte tillåtna.

Omvandlingen av utbildningsbidrag till doktorandtjänster hotar att avsevärt begränsa möjligheterna att föra över doktorander till extern finansiering. Risken är stor att *just de duktiga och framgångsrika avhandlingsskrivare som har störst möjlighet att få extern finansiering besätter de fakultetsfinansierade doktorandtjänsterna*. Skälet är dels att doktorandtjänsterna ger tryggare finansiering, dels att en doktorandtjänst med en placering i övre delen av intervallet ger mer än de ca 9 000 skattefritt (motsvarande knappt 13 000 beskattningsbar inkomst) som man får från externa stipendiefonder. Vidare har *institutionen* inget intresse av att innehavaren av en doktorandtjänst tar tjänstledigt då vikariat är förbjudet och de pengar som sparas tillfaller fakulteten, inte institutionen.

De här beskrivna problemen gäller nationalekonomi, men de är rele-

vanta för alla ämnen som utnyttjar extern finansiering för att finansiera sina doktorander.

Hur kan vi då hindra att våra bästa doktorander söker sig bort från extern finansiering? En möjlighet är att verka för ett system där ordinarie innehavare kan vara tjänstledig för att finansiera fortsatt avhandlingsarbete med externa medel, samtidigt som en annan doktorand vikarierar på tjänsten. Doktorandtjänsten ger då den ordinarie innehavaren grundtrygghet, samtidigt som resurser frigörs till att finansiera doktorander som inte kommit så långt.

Lönenivån på doktorandtjänsterna bör vara sådan att vi kan rekrytera toppstudenter med starkt intresse för ämnet. Vad detta innebär i praktiken kan naturligtvis diskuteras, men klart är att den lämpliga lönenivån varierar mellan olika ämnen. Därför bör insti-

tutionerna få bestämma lönenivåerna inom vissa ramar. Institutionerna bör också ha en egen pott med pengar för doktorandfinansiering.

Vidare måste det finnas en rimlig relation mellan ersättningsnivåerna på doktorandtjänsterna och de externa stipendierna. En doktorand skall inte förlora på att övergå till extern finansiering, snarare tvärtom. Lönestegen för doktorander bör vara tämligen flat så att doktoranderna har incitament att bli klara: en "nästan klar" avhandling skall lönemässigt värderas betydligt lägre än en klar avhandling så att den tid under vilken avhandlingen är "nästan klar" blir kortare. Det är också viktigt att det finns ett rimligt antal forskarassistent-tjänster som färdiga doktorander kan söka.

NILS GOTTFRIES